

Kvalitetskontrollen av regnskapsførere 2014:

Mange behersker ikke god regnskapsføringsskikk

Resultater fra kvalitetskontrollen av autoriserte regnskapsførere viser at mange revisorer behersker god regnskapsføringsskikk, mens mange andre fortsatt har en vei å gå for å opparbeide seg tilstrekkelig kunnskap innen god regnskapsføringsskikk.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Barbro Bruu
Revisorgruppen Møland & Østbye
Tidligere fagsjef kvalitetssikring,
Revisorforeningen.

Bakgrunn

Revisorforeningen har de to siste årene gjennomført kvalitetskontroller av medlemmer som er autoriserte regnskapsførere. I 2014 ble det også gjennomført kvalitetskontroll av flere medlemmer som ikke utøver revisjon, kun regnskapsføring.

Det ble gjennomført kontroller av 63 regnskapsførerselskaper/-foretak og 126 autoriserte regnskapsførere i 2013 og 71 regnskapsførerselskaper/-foretak og 120 autoriserte regnskapsførere i 2014. Totalt har revisorforeningen gjennomført kontroller av 134 regnskapsførerselskaper/-foretak og 246 autoriserte regnskapsførere.

Denne artikkelen beskriver hvordan kontrollene gjennomføres, hva som kontrolleres, resultatene av kontrollene og hvilke funn kontrollene har gitt, herunder enkelte feil og mangler som er vurdert som vesentlige. Avslutningsvis vil jeg komme med noen betraktninger om revisorenes kunnskapsnivå innen god regnskapsføringsskikk.

Hvordan kontrollene gjennomføres

Kontrollene gjennomføres enten som stedlige kontroller eller som dokumentbaserte kontroller. Ved stedlige kontroller gjør en kontrollør kontrollen hos regnskapsførerselskapet/-foretaket. Stedlige kontroller gjennomføres når regnskapsførervirksomheten har et visst omfang. Ved en stedlig

Om kvalitetskontrollen av autoriserte regnskapsførere

Tilsynet med autoriserte regnskapsførere er i Norge tillagt Finanstilsynet, jf. finanstilsynsloven § 1 første ledd nr. 19. I 2012 inngikk Den norske Revisorforening og Finanstilsynet avtale om samarbeid om kvalitetskontroll av autoriserte regnskapsførere. Fra og med 2013 er Revisorforeningens kvalitetskontroll av medlemmer som er autoriserte regnskapsførere, innført som en fast ordning. Finanstilsynet bygger sin kvalitetskontroll på den kontrollen som Revisorforeningen utfører av sine medlemmer.

kontroll undersøker kontrolløren om regnskapsførerselskapet/-foretakets interne rutiner og etterlevelse av relevante lover og standarder er tilfredsstillende. Videre kontrolleres de autoriserte regnskapsførernes dokumenterte etterutdanning. I tillegg velges minst ett oppdrag pr. ansvarlig autorisert regnskapsfører for kontroll, dog minimum to oppdrag pr. regnskapsførerselskap/-foretak. Kontrolløren skriver en rapport på bakgrunn av gjennomført kontroll. Kontrollrapporten sendes til kvalitetskontrollen, med kopi til den kontrollerte.

Dokumentbaserte kontroller gjennomføres hos de regnskapsførervirksomhetene som har et begrenset omfang. Regnskapsførerselskapene/-foretakene må fylle ut et skjema med blant annet opplysninger om interne rutiner og etterlevelse av relevante lover og standarder. Det må vedlegges en rekke dokumenter som skal dokumentere opplysningene i skjemaet. Det må også sendes inn dokumentasjon for etterutdanningen for de autoriserte regnskapsførerne i selskapet/-foretaket. Skjemaet og alle vedlegg sendes til kvalitetskontrollen, som gjennomgår all dokumentasjonen, hvorpå det skrives et brev hvor alle funn oppsummeres og resultatet av kontrollen fremgår.

GJENNOMFØRINGEN: Kontrollene gjennomføres enten som stedlige kontroller eller som dokumentbaserte kontroller.

De som har hatt en dokumentbasert kontroll av regnskapsførervirksomheten, har relativt liten aktivitet i sin virksomhet og i mange tilfeller har de kun årsoppgjørsoppdrag.

Det som kontrolleres

Det er regnskapsførervirksomhetenes og de autoriserte regnskapsførernes etterlevelse av relevante lover og god regnskapsføringsskikk, herunder at de har interne rutiner som bidrar til denne etterlevelsen, som er gjenstand for kvalitetskontrollen.

Ifølge samarbeidsavtalen med Finanstilsynet skal kvalitetskontrollen av autoriserte regnskapsførere minst omfatte en vurdering av:

- Om regnskapsføringen er i samsvar med regnskapsførerloven med tilhørende forskrifter og god regnskapsførerskikk, herunder bransjefastsatte standarder,
- Regnskapsførers etterutdanning,
- Økonomiske forhold
- Regnskapsførerselskapets interne systemer for risikostyring og internkontroll,
- Oppfyllelse av regnskapsførers plikter etter hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift,
- Om regnskapsfører og regnskapsførerselskapet oppfyller relevante etiske normer/retningslinjer.

Nedenfor vil jeg utdype hvert av disse kontrollpunktene med hensyn til hvilke regler som gjelder og hva som er gjenstand for revisorforeningens kontroll. Der det er relevant, vil jeg også kommentere endringer i god regnskapsføringsskikk gjeldende fra 1.1.2015.

Regnskapsføring, regnskapsførerlov og god regnskapsføringsskikk

Den overordnede bestemmelsen om regnskapsutførelsen er nedfelt i regnskapsførerloven¹ § 2 annet ledd: «Autorisert regnskapsfører skal utføre sine oppdrag i samsvar med bestemmelser i og i medhold av lov og i samsvar med god regnskapsføringsskikk».

Regnskapsførerloven og regnskapsførerforskriften² inneholder få bestemmelser knyttet til utførelse av regnskapsføreroppdrag. I regnskapsførerloven § 3. *Dokumentasjon av regnskapsføreroppdrag*, er det krav om å opprette skriftlig oppdragsavtale med oppdragsgiver. Bestemmelsen sier også noe om innholdet i oppdragsavtalen. Kapittel 3 i regnskapsførerforskriften om utøvelse av regnskapsførervirksomhet har også to relevante paragrafer: § 3–1. *Opplysnings- og meldeplikt og plikt til å frasi seg oppdrag* og § 3–2. *Dokumentasjon av oppdrag*. Foruten disse bestemmelsene, måles regnskapsføringen i forhold til god regnskapsføringsskikk.

God regnskapsføringsskikk (GRFS) er et rettslig begrep. For å definere innholdet i begrepet god regnskapsføringsskikk har bransjeorganisasjonene utarbeidet følgende standarder:

- GRFS 0 *Allment om regnskapsføringsoppdrag*

- GRFS 1 *Bokføring og årsoppgjør*
- GRFS 2 *Lønn*
- GRFS 3 *Fakturering*

I revisorforeningens kvalitetskontroll som ble gjennomført i 2014, og som rettet seg mot regnskapsføreroppdrag i 2013/2014, er det de ovennevnte standardene for god regnskapsføringsskikk som har vært gjeldende.

Ved kontroll av enkeltoppdrag har kontrollen i tillegg omfattet en vurdering av om regnskapsfører har utført regnskapsføreroppdraget i samsvar med utvalgte regler i regnskapslov, skattelov, god bokførings-skikk, mv. Jeg omtaler ikke dette nærmere i denne artikkelen, men viser til sjekklister for kontroll av enkeltoppdrag – Skjema D – som er publisert på revisorforeningen.no/Tilsyn og kontroll/Kontrollopplegg regnskapsføring.

I kvalitetskontrollen i 2014 er blant annet etterlevelse av følgende bestemmelser kontrollert:

Hva som er kontrollert:	Hjemmel/relevant bestemmelse:
Oppdragsavtale foreligger for alle oppdrag og krav til innhold i avtalen er oppfylt.	Regnskapsførerloven § 3 GRFS 0.3, 2.2.1 og 3.2.1
Altinn-fullmakter foreligger for alle oppdrag og krav til innhold er oppfylt.	GRFS 0.4.1 og 0.4.2
Bankfullmakt foreligger for alle remitteringsoppdrag.	GRFS 0.4.1
Det innhentes uttalelse fra tidligere regnskapsfører før avtale om nytt oppdrag inngås.	Regnskapsførerforskriften § 3–1 (2) GRFS 0.2.2
Kundens interne rutiner, som påvirker oppdraget, er gjennomgått.	GRFS 1.2.2, 2.2.4 og 3.2.6.
Det er etablert rutine for bilagshåndtering, inkludert loggføring.	GRFS 1.2.3.1, 1.2.3.2, 1.2.3.3, 1.2.4.6, 2.3.2, 3.3.2.
Under registrering av regnskapsinformasjonen kontrolleres det at dokumentasjonen tilfredsstiller lovbestemte legitimasjonskrav, eksempelvis:	GRFS 1.2.4.1 Bokføringsforskriften kap. 5
Dokumentasjon for lønn, reise mv. er i tråd med gjeldende bestemmelser	
Bestemmelser om kasse og eventuelle dagsoppgjør er fulgt	
Utgående fakturaer tilfredsstiller lovmessige formkrav	
Det er sporbarhet fra saldobalanse til årsregnskap og til næringsoppgaven.	GRFS 1.2.4.2 Bokføringsforskriften §§ 4 nr. 7 og 10 (2)
Det er en ensartet rutine for periodiske avstemminger og årsoppgjørsavstemminger.	GRFS 1.3.3, 1.3.4 og 1.3.5
Samtlige balansekontoe og vesentlige resultatkontoe er avstemt og dokumentert i samsvar med vurderingsreglene.	GRFS 1.3.5
Periodisk rapportering til kunde skjer i samsvar med oppdragsavtale.	GRFS 1.4.1
At vesentlige forutsetninger regnskapet bygger på, og som oppdragsgiver ikke kan forventes å være oppmerksom på eller se betydningen av, kommenteres skriftlig.	GRFS 1.4.1.3
At brudd på relevante lover som regnskaps-, skatte- og avgiftslovgivningen tas opp skriftlig med oppdragsgiver.	GRFS 1.4.1.3
Det gjennomføres en overordnet intern kontroll på oppdragsnivå minimum én gang i året.	GRFS 1.6, 2.7 og 3.6
Det gjennomføres kvalitetskontroll av arbeid som er utført av andre enn den oppdragsansvarlige selv.	GRFS 1.6, 2.7 og 3.6

1 Lov om autorisasjon av regnskapsførere av 18.06.1993 nr. 109.

2 Forskrift om autorisasjon av regnskapsførere mv. av 08.02.1999 nr. 196.

En ny standard for god regnskapsførings-skikk trådte i kraft for oppdrag som utføres 1. januar 2015 eller senere, heretter kalt ny GRFS. Ny GRFS erstattet samtidig de fire standardene som nevnt over *GRFS 0 – Allment om regnskapsføringsoppdrag*, *GRFS 1 – Bokføring og årsoppgjør*, *GRFS 2 – Lønn og GRFS 3 – Fakturering*.

I den grad ny GRFS har andre regler enn GRFS 0, 1, 2 og 3 eller klargjørende regler, er dette forsøkt kommunisert i forbindelse med kvalitetskontrollen. Som eksempel kan nevnes ny GRFS pkt. 5.2, som krever at regnskapsførers vurdering av oppdragsgivers interne rutiner skal dokumenteres som en del av oppdragsvurderingen. I tidligere GRFS fremkom det ikke at dette skulle inngå i oppdragsdokumentasjonen. Et annet eksempel er ny GRFS pkt. 5.3 som krever skriftlig rapportering til oppdragsgiver ved vesentlige brudd på oppdragsavtalen eller krav gitt i eller i medhold av lov, eller ved gjentagelser av slike brudd. I tidligere GRFS 1.4.1.3 heter det at brudd på regnskaps-, bokførings-, skatte- og avgiftslovgivningen fra oppdragsgivers side, uansett skal tas opp skriftlig med oppdragsgiver. Det ble ikke tatt hensyn til lovbruddets alvorlighetsgrad etter tidligere standard for GRFS.

Regnskapsførers etterutdanning

Autorisert regnskapsfører skal til enhver tid kunne dokumentere tilstrekkelig etterutdanning, jf. regnskapsførerloven § 5. Tilstrekkelig etterutdanning er fastsatt i regnskapsførerforskriften § 4–1 som 77 timer etterutdanning i løpet av de tre foregående kalenderårene. Etterutdanningen på 77 timer skal minst omfatte følgende emner/fag:

- 21 timer finansregnskap, hvorav minst sju timer innenfor bokføringsregelverket
- 21 timer skatterett/avgiftsrett
- 14 timer emner fra regnskapsførerregelverket og god regnskapsføringsskikk
- sju timer rettslære

De resterende 14 timene kan regnskapsfører selv velge om skal utgjøres av emner som nevnt ovenfor eller av obligatoriske emner som inngår i plan for bachelorstudium i økonomi og administrasjon vedtatt av NRØA.³

Etterutdanningskravet, jf. regnskapsførerforskriften § 4–1, må dokumenteres oppfylt fra og med det fjerde året etter at regnskapsfører fikk sin autorisasjon. Eksempelvis må etterutdanningskravet være oppfylt

fra 1.1.2015 for en regnskapsfører som fikk sin autorisasjon i 2011. Kravet gjelder uavhengig av om regnskapsfører er oppdragsansvarlig eller jobber innen ekstern regnskapsføring. Finanstilsynets forvaltningspraksis er slik at ved første gangs oppfyllelse av etterutdanningskravet, kan også kurs som er gjennomført i autorisasjonsåret etter autorisasjonstidspunktet, medregnes i etterutdanningen.

Det er gitt unntak fra etterutdanningskravet i forbindelse med fødselspermisjon. Ved avvikling av fødselspermisjon utover seks måneder forlenges fristen for å oppfylle etterutdanningskravet med ett år, jf. regnskapsførerforskriften § 4–1 sjettede ledd. Unntaket gjelder automatisk, det vil si at regnskapsfører ikke trenger å søke om å få fristen utsatt.

I andre særlige tilfeller kan Finanstilsynet gi utsettelse av etterutdanningen eller godta at den reduseres. Regnskapsfører må søke Finanstilsynet om utsettelse eller reduksjon av etterutdanningen, og Finanstilsynet er restriktive i sin tolkning av «særlige tilfeller».

Regnskapsførerforskriften § 4–2 stiller krav til hvordan etterutdanningen skal dokumenteres. Etterutdanningen skal dokumenteres ved kursbevis eller tilsvarende dokumentasjon, og en samlet kronologisk oversikt over den gjennomførte etterutdanningen de tre foregående kalenderår. Den kronologiske oversikten over etterutdanningen skal angi kursarrangør, kort beskrivelse av kursets innhold, kursdato, antall timer og fagområde. Kursets navn vil som hovedregel være tilstrekkelig som en «kort beskrivelse av kursets innhold».

For nærmere beskrivelse av kravet til etterutdanning vises til Finanstilsynets rundskriv 11/2012: «Krav til etterutdanning for regnskapsførere»,⁴ som Finanstilsynet legger til grunn i sin praktisering rundt etterutdanningsreglene.

I revisorforeningens kvalitetskontroll har vi kontrollert at krav til lovbestemt etterutdanning er oppfylt for de det gjelder. Videre har vi kontrollert at oppstillingen over etterutdanning er i samsvar med kursbevis eller annen tilsvarende dokumentasjon, og at oppstillingen inneholder alle pliktige opplysninger.

Økonomiske forhold

Ett av vilkårene for autorisasjon som regnskapsfører eller regnskapsførerselskap, er å være økonomisk vederheftig. Regnskapsførerloven §§ 4 første ledd nr. 3 og 6 første ledd nr. 3. Kravet til økonomisk vederheftighet er knyttet opp mot insolvensbegrepet i konkursloven § 61:

«§ 61. Insolvens.

Skyldneren er insolvent når denne ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, medmindre betalingsudyktigheten må antas å være forbigående. Insolvens foreligger likevel ikke når skyldnerens eiendeler og inntekter tilsammen antas å kunne gi full dekning for skyldnerens forpliktelser, selv om oppfyllelsen av forpliktelsene vil bli forsinket ved at dekning må søkes ved salg av eiendelene.»

I revisorforeningens kvalitetskontroll er det regnskapsførerselskapet eller regnskapsførerforetaket som er kontrollert med hensyn til økonomisk vederheftighet. Kontrollen omfatter ikke økonomisk vederheftighet for den enkelte autoriserte regnskapsfører.

Regnskapsførerselskapets interne systemer for risikostyring og internkontroll

Etter gammel GRFS 0.2.7 om internkontroll er det krav om at regnskapsførervirksomheten skal sørge for at den drives forsvarlig og gir trygghet for riktig oppfyllelse av plikter etter lov og avtale, og den til enhver tid gjeldende god regnskapsføringsskikk. I praksis innebærer dette at det minst årlig foretas en gjennomgang av vesentlige risikoer, og om de interne kontrolltiltakene som sikrer mot disse, faktisk fungerer og er relevante.

I tillegg gjelder Forskrift om risikostyring og internkontroll for regnskapsførerselskaper⁵, jf. § 1 nr. 12. Autoriserte regnskapsførere som driver sin virksomhet i enkeltpersonforetak faller utenfor forskriften, og da gjelder regelen i GRFS 0.2.7. For regnskapsførerselskaper som må følge forskriften, er reglene i forskriften betydelig mer omfattende enn GRFS 0.2.7, og ved å oppfylle kravene i forskriften vil også kravene i GRFS være ivaretatt.

I revisorforeningens kvalitetskontroll kontrolleres det om regnskapsførerselskapene har etterlevd kravene i forskrift om risikostyring og internkontroll. Blant annet

⁴ www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Rundskriv_medlegg/2012/2_kvartal/Rundskriv_11_2012.pdf

⁵ Forskrift om risikostyring og internkontroll av 22.09.2008 nr. 1080.

kontrolleres om det årlig er foretatt en gjennomgang av vesentlige risikoer for alle virksomhetsområder, om daglig leder, minimum årlig, har utarbeidet en samlet vurdering av risikosituasjonen, og om daglig leders risikovurdering er behandlet av styret. Dersom regnskapsførerselskapet har valgt revisor, kontrolleres også om revisor har avlagt en årlig bekreftelse til styret om at de prosessene som forskriften krever, er etterlevd.

For regnskapsførervirksomhetene organisert som enkeltpersonforetak, er det fokusert på om det er foretatt en årlig vurdering av vesentlige risikoer i samsvar med GRFS.

I ny GRFS er rutiner og intern kontroll omtalt i punkt 2.1. I den nye standarden er det presisert at også enkeltpersonforetak bør gjennomføre risikostyring og internkontroll som beskrevet i risikostyringsforskriftens § 6 og § 7.

Oppfyllelse av regnskapsførers plikter etter hvitvaskingsloven⁶ med tilhørende forskrift

Det følger av hvitvaskingslovens § 4 annet ledd nr. 2 at hvitvaskingsregelverket gjelder for autoriserte regnskapsførere. Regnskapsførers vesentligste plikter etter hvitvaskingsregelverket kan kort oppsummeres slik:

- Å foreta risikobasert kundekontroll ved oppstart av oppdrag, inklusive identitetskontroll av kunden og reelle rettighetshavere, og løpende oppfølging av kundeforholdet i resten av oppdragets levetid,

- Å foreta nærmere undersøkelser av mistenkelige transaksjoner, det vil si transaksjoner hvor regnskapsfører har mistanke om at transaksjonen har tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller forhold som rammes av straffelovens bestemmelser om terrorfinansiering,
- Å rapportere til Økokrim når undersøkelser som nevnt i forrige punkt ikke har avkreftet mistanken om at den/de aktuelle transaksjonene har tilknytning til hvitvaskingshandlinger eller terrorfinansiering,
- Å oppbevare opplysninger og dokumenter i forbindelse med risikobasert kundekontroll og mistenkelige transaksjoner,
- Å ha forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av plikter etter hvitvaskingsloven, og
- Å treffe nødvendige tiltak for å sikre at ansatte og innleid personell er kjent med pliktene og foretakets egne rutiner.

Regnskapsførere som driver alene eller med få medarbeidere, må også ha interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner etter hvitvaskingsloven. Rutinene kan imidlertid tilpasses det faktiske behovet for slike rutiner i en liten og oversiktlig virksomhet.

Det ligger utenfor temaet for denne artikkelen å utdype pliktene etter hvitvaskingsloven ytterligere, men mer informasjon finnes på nettstedet hvitvasking.no og i Finanstilsynets Rundskriv 8/2009: Veiledning til ny lov og forskrift med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

Revisorforeningens kvalitetskontroll av regnskapsførere har påsett at det foreligger interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner, herunder at det er utpekt en ansvarlig for å følge opp rutinene etter hvitvaskingsreglene, en såkalt «hvitvaskingsansvarlig». Videre er det kontrollert at virksomheten har et bevisst forhold til hva som kan være mistenkelige transaksjoner, at det gjennomføres tiltak for å sikre at de ansatte får opplæring i hvitvaskingsreglene og interne rutiner og at det gjennomføres risikobasert kundekontroll, inklusive identitetskontroll, ved oppstart av regnskapsføreroppdrag.

Om regnskapsfører og regnskapsførerselskapet oppfyller relevante etiske normer/retningslinjer

Det er ingen krav i regnskapsførerloven med forskrifter eller i god regnskapsføringsskikk at regnskapsfører eller regnskapsførervirksomheten skal utarbeide og implementere etisk regelverk i sin daglige drift.

For medlemmer av revisorforeningen er det krav om å følge Den norske Revisorforenings regler om etikk. Del A inneholder generelle regler for alle medlemmer, mens del C gjelder for revisorer i andre virksomheter enn revisjon, eksempelvis regnskapsføring, og illustrerer hvordan det prinsippbaserte etiske rammeverket skal benyttes på konkrete situasjoner.

I revisorforeningens kvalitetskontroll er det påsett at regnskapsførerne som er medlemmer av foreningen, har et bevisst forhold til de grunnleggende etiske prinsippene i reglene om etikk.

⁶ Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. av 06.03.2009 nr. 11.

Resultater av kontrollene

Resultater av utførte stedlige kontroller

	2014		2013	
	Antall	%	Antall	%
Godkjent	13	43,3	13	41,9
Godkjent med forbedringer	14	46,7	15	48,4
Handlingsplan og ny kontroll	3	10,0	3	9,7
Oversendt styret i DnR	0	0,0	0	0,0
Totalt utførte kontroller	30	100	31	100

IKKE AUTORISERTE: Tre av virksomhetene som ble kontrollert i år, hadde påtatt seg regnskapsføreroppdrag uten å være autoriserte regnskapsførerselskap.

Resultater av utførte dokumentbaserte kontroller

2013				
	Antall Virksomheter	%	Antall autoriserte	Herav mangler i etterutdanningen
Godkjent	31	63,3	64	10
Godkjent med forbedringer	12	24,5	28	2
Ny kontroll/oppfølging av pålagte tiltak	6	12,2	12	4
Oversendt styret i DnR	0			0
Totalt utførte kontroller	49	100	104	16
2014				
	Antall Virksomheter	%	Antall autoriserte	Herav mangler i etterutdanningen
Godkjent	30	54,6	50	2
Godkjent med forbedringer	19	34,5	31	3
Ny kontroll/oppfølging av pålagte tiltak	6	10,9	9	2
Oversendt styret i DnR	0	0,0	0	0
Totalt utførte kontroller	55	100	90	7

Avdekkede funn og vesentlige feil og mangler

Regnskapsføring, regnskapsførerlov og god regnskapsførings-skikk

Stedlige kontroller

De kontrollerte regnskapsførerne som har hatt stedlige kontroller, etterlever i det alt vesentligste regnskapsførerloven og god regnskapsførings-skikk. Noen funn som kan nevnes fra disse kontrollene er:

- manglende avstemming av nødvendige resultatkontoeer i forbindelse med årsavslutningen,
- manglende rutiner for å vurdere og dokumentere de av kundenes interne rutiner som kan ha betydning for oppdraget,
- manglende dokumentasjon av overordnet intern kontroll på oppdragsnivå,
- utarbeider ikke periodiske regnskapsrapporter,
- manglende eller mangelfulle oppdragsavtaler,
- ikke gjennomført risikovurdering i henhold til forskrift om risiko og internkontroll, og
- kommuniserer ikke lovbrudd eller andre forhold til oppdragsgiver.

Tre av de kontrollerte får ny kontroll av regnskapsførervirksomheten i 2014, og noen av de vesentligste feilene og manglene som er funnet i disse kontrollene er:

- Brudd på sentrale lover er ikke rapportert til oppdragsgiver.
- Ivaretar ikke kravet om spesifisering av pliktig regnskapsrapportering.
- Det er ikke gjennomført intern kvalitetskontroll.
- Ikke gjennomført risikovurdering etter forskrift om risikostyring og internkontroll.
- Mangler rutine for periodisk rapportering til oppdragsgiverne.
- Det mangler signerte oppdragsavtaler.

Dokumentbaserte kontroller

For tre av de virksomhetene som ble kontrollert i år, ble det avdekket at de hadde påtatt seg regnskapsføreroppdrag uten å være autoriserte regnskapsførerselskap. Det er et klart krav i regnskapsførerloven § 1 at «enhver som i næring påtar seg å føre regnskap for andre, § 2 første ledd, skal være autorisert av Finanstilsynet i samsvar med denne lov». Regnskapsføring, altså å føre regnskap for andre, er definert i regnskapsførerloven § 2 og omfatter utføring av oppdragsgivers plikter etter regnskaps- og bokføringslovgivningen. Bokføring og utarbeidelse av årsregnskap faller klart innunder definisjonen av regnskapsføring.

Å påta seg regnskapsføreroppdrag uten å ha den nødvendige autorisasjonen, er vurdert som et svært alvorlig brudd på regn-

skapsførerloven. Alle tre selskaper hvor dette ble avdekket, sørget umiddelbart for å bli autoriserte regnskapsførerselskaper etter at forholdet var påpekt.

En del avvik fra god regnskapsførings-skikk går igjen hos mange av de kontrollerte virksomhetene:

- Oppdragsavtalene inneholder ikke all pliktig informasjon. Særlig er det manglende angivelse av fra hvilken tid oppdraget gjelder som går igjen hos svært mange av de kontrollerte, jf. regnskapsførerloven § 3 første ledd. For årsoppgjørsoppdrag innebærer det å angi første årsregnskap som skal utarbeides av regnskapsfører, mens for løpende oppdrag må det angis fra hvilket tidspunkt regnskapsfører påtar seg bokføringen, for eksempel fra 1. juli 2xxx.
- Ved utarbeidelse av årsregnskap for ikke-revisjonsklienter fremstår man utad som autorisert regnskapsfører og må følge regnskapsførerregelverket. Det innebærer at man skal inngå oppdragsavtaler med oppdragsgiverne. Noen av de kontrollerte virksomhetene benytter ikke oppdragsavtaler, men engasjementsavtaler. Engasjementsavtalene er basert på eller tilsvarende engasjementsavtaler etter tidligere standard ISRS 4410 om revisorutarbeidet regnskap. Engasjementsavtalene etter ISRS 4410 mangler også pliktige opplysninger om hvorledes personopplysninger skal behandles og om hvilken bestemt autorisert regnskapsfører regnskapsførerselskapet hadde utpekt som ansvarlig for oppdraget. Rapport om revisorutarbeidet regnskap etter ISRS 4410 ble erstattet av *Anbefaling – regnskapsførers uttalelse om årsregnskapet* i desember 2012.
- Når regnskapsførervirksomheten skal ivareta oppdragsgivers fullmaktsavhengige interesser, skal det foreligge skriftlig fullmakt, jf. GRFS 0.4.1. Regnskapsførervirksomheter som fyller ut og/eller leverer oppgaver over Altinn trenger derfor skriftlig fullmakt fra kundene for dette. Dette gjelder selv om regnskapsfører gjennom registrering i Enhetsregisteret har fått automatisk tilgang til å utføre slike tjenester. Kravet gjelder både for løpende oppdrag og årsoppgjørsoppdrag. Det er flere tilfeller hvor regnskapsfører ikke har vært klar over at fullmakt også må foreligge i de tilfellene hvor regnskapsfører kun fyller ut oppgaver over Altinn.
- En del av de kontrollerte Altinn-fullmaktene er stilet til regnskapsførerselskapet, men må lyde på navn eller

- funksjon (daglig leder eller oppdragsansvarlig regnskapsfører).
- I oppdrag hvor regnskapsførerselskapet disponerer oppdragsgivers bankkontoer, må regnskapsfører påse at det foreligger bankfullmakt både overfor banken med hensyn til å disponere bankkonto og mellom oppdragsgiver og regnskapsførerselskapet om hvilke disponeringsrettigheter fullmektigen skal ha. Fullmaktsforholdet som beskriver hva som skal være rammene for fullmaktsforholdet, for eksempel hva som kan belastes uten forhåndsgodkjenning fra kunden, må formaliseres i en skriftlig avtale mellom regnskapsfører og kunden. Det er få av de kontrollerte virksomhetene som har disposisjonsrett på kundens bankkonti. Av de kontrollerte som har en slik rettighet, foreligger disposisjonsfullmakt overfor banken, mens det ofte mangler en fullmakt som beskriver fullmaktsforholdet mellom regnskapsfører og oppdragsgiver.
 - Kravet i GRFS 1.2.2 om vurdering av kundens interne rutiner gjelder alle regnskapsføreroppdrag, også oppdrag med bare årsavslutning. Vurderingen er begrenset til interne rutiner som kan påvirke oppdraget. For årsoppgjørsoppdrag kan det for eksempel være nødvendig å forstå oppdragsgivers rutiner for å kunne utarbeide tilleggsopplysninger (noter) til årsregnskapet. I to tredjedeler av virksomhetene som hadde dokumentbasert kontroll, var det ingen bevissthet rundt kravet om at kundens interne rutiner skal vurderes.
 - Etter ny standard for god regnskapsføringsskikk, er det et krav om at vurderingen skal dokumenteres som en del av oppdragsdokumentasjonen.
 - For å skape ekstra bevissthet og forpliktelse omkring taushetsplikten som følger av regnskapsførerloven § 10, er det god regnskapsføringsskikk at samtlige medarbeidere avgir skriftlig taushetserklæring. Som medarbeidere regnes blant annet eiere, ansatte og innleid personell som er involvert i driften, GRFS 0.2.6.4 jf. 0.1.2.4. I to tredjedeler av virksomhetene som hadde dokumentbasert kontroll, manglet én eller flere taushetserklæringer.
 - I ny standard for god regnskapsføringsskikk er det også presisert at andre som har tilgang til oppdragsgivers regnskapsmateriale og/eller regnskapsførervirksomhetens oppdragsdokumentasjon, må avgis skriftlig taushetserklæring. Ny GRFS punkt 2.7.1.
 - Det er også mange taushetserklæringer som er skrevet som en integrert del av ansettelsesavtalen i revisjonsvirksomheten. I disse taushetserklæringene fremgår det sjelden at taushetserklæringen også omfatter regnskapsførervirksomheten og regnskapsføreroppdrag, og formålet med å skape ekstra bevissthet og forpliktelse om taushetsplikt etter regnskapsførerloven kan neppe sies å være oppfylt.
 - Det skal føres oversikt (logg) over mottak og utlevering av oppdragsgivers oppbevaringspliktige regnskapsmateriale, jf. bokføringsloven § 13. Kravet til loggføring, jf. GFRS 1.2.3.3, vil også gjelde ved oppdrag med årsavslutninger. Elleve av de kontrollerte virksomhetene førte ikke logg over mottak og utlevering av oppdragsgivers oppbevaringspliktige regnskapsmateriale.
 - I fem tilfeller er det oppdaget at regnskapsfører ikke er seg bevisst sin plikt til å innhente uttalelse fra tidligere regnskapsfører, jf. GRFS 0.2.2. Ved etablering av nytt oppdrag skal det normalt bes om uttalelse fra tidligere regnskapsfører som har levert tilsvarende tjeneste til oppdragsgiver, GRFS 0.2.2. Dette kravet gjelder også for årsavslutningsoppdrag. Det er dog ikke nødvendig å innhente slik uttalelse dersom regnskapsførervirksomheten har god kunnskap om oppdragsutførelse for oppdragsgiveren (f.eks. hvis kunden er kjent fra før via andre oppdrag), oppdraget er kortvarig, eller for oppdrag med begrenset omfang der en uttalelse ikke kan forventes å ha betydningene som medfører at uttalelsen eventuelt ikke innhentes, skal nedtegnes internt og inngå i oppdragsdokumentasjonen.
 - Regnskapsførerne i seks av de kontrollerte virksomhetene, er seg ikke bevisst sin plikt til å rapportere lovbrudd til oppdragsgiver. Brudd på regnskaps-, bokførings-, skatte- og avgiftslovgivningen som man kommer over i tilknytning til regnskapsføringen, skal tas opp skriftlig med oppdragsgiver, jf. GRFS 1.4.1.3. Plikten til å rapportere brudd på sentrale lover til oppdragsgiver, vil også gjelde ved årsoppgjørsoppdrag. I noen tilfeller har for eksempel regnskapsfører ment at det kun er den regnskapsføreren som bokfører bilagene som har denne rapporteringsplikten, men plikten gjelder for den enkelte regnskapsfører.

- For alle oppdrag, herunder årsoppgjørsoppdrag, skal det årlig gjennomføres en overordnet intern kontroll på oppdragsnivå, jf. GRFS 1.6.2. Det er ikke etablert rutiner for overordnet intern kontroll på oppdragsnivå for åtte av virksomhetene i den dokumentbaserte kontrollen.

Kvalitetskontrollutvalget har heller ikke i år bedømt disse manglene, hver for seg, veldig strengt, men i stedet prioritert å gi god veiledning om regelverket i brevene som er skrevet til de kontrollerte. Manglene sett under ett kan likevel ha blitt vurdert som vesentlige.

Regnskapsførers etterutdanning

Manglende oppfyllelse av etterutdanningskravet er vurdert som en vesentlig mangel i revisorforeningens kvalitetskontroll.

Stedlige kontroller

Seks av de kontrollerte regnskapsførerne hadde ikke oppfylt etterutdanningskravet pr. 31.12.2013, noe som tilsvarer 20 % av de kontrollerte. Alle seks som ikke hadde oppfylt etterutdanningskravet pr. 31.12.2013, hadde oppfylt etterutdanningskravet pr. 31.12.2014. Tilsvarende tall i 2013-kontrollen var en autorisert regnskapsfører som ikke hadde oppfylt etterutdanningskravet pr. 31.12.2012, men som hadde oppfylt kravet til lovbestemt etterutdanning i årene 2011–2013.

Dokumentbaserte kontroller

Det var 34 av de 89 kontrollerte regnskapsførerne som fikk sin autorisasjon før 1.1.2011 og som dermed måtte dokumentere at etterutdanningskravet var oppfylt pr. 31.12.2013. Av disse 34 er det sju autoriserte regnskapsførere som har fått oppfølging fordi kravet til lovbestemt etterutdanning ikke var oppfylt pr. 31.12.2013. Tilsvarende tall i fjorårets kontroll var at 16 av 36 autoriserte regnskapsførere ikke hadde oppfylt etterutdanningskravet. Prosentvis var det altså 21 % som manglet etterutdanningstimer, enten totalt eller i et fagområde, pr. 31.12.2013, mens tilsvarende forholdstall var 44 % da vi kontrollerte året før.

Et område hvor det i likhet med i fjor er avdekket mye feil og mangler, er i de autoriserte regnskapsførernes dokumentasjon av egen etterutdanning. Flere hadde ikke utarbeidet oppstilling over etterutdanningen som regnskapsfører, men hadde kun en oversikt over etterutdanningen som revisor. Når det er fremlagt oppstilling over etterut-

Regnskap

danningen for autorisert regnskapsfører, mangler det ofte pliktige opplysninger i oppstillingen som kursdato, kursarrangør og/eller kursnavn. Videre er kurs oppført med feil antall timer eller timer er oppført under feil fagområde. Det er kun kurs som er gjennomført etter autorisasjonstidspunktet som kan regnes med som lovbestemt etterutdanning, men i svært mange tilfeller var kurs gjennomført før autorisasjon var vedtatt, tatt med i oppstillingen.

Økonomiske forhold

Ved denne kontrollen har vi blant annet gjennomgått regnskapsførervirksomhetenes egne årsregnskap og årsberetning. Samtlige regnskapsførervirksomheter som er kontrollert i 2014 er vurdert å være økonomisk vederheftige.

Ved denne gjennomgangen er det for øvrig avdekket at de færreste virksomhetene har opplyst i sin årsberetning at regnskapsføring er en del av virksomheten, jf. regnskapsloven § 3–3, første ledd, selv ikke når regnskapsføringen utgjør en ikke uvesentlig del av den totale omsetningen. Videre er det også en del tilfeller hvor årsregnskapet mangler prinsippnoten om inntektsføring, jf. regnskapsloven § 7–35, første ledd.

Regnskapsførerselskapets interne systemer for risikostyring og internkontroll

Fem av de kontrollerte regnskapsførerselskapene har ikke etterlevd kravene i forskrift om risikostyring og intern kontroll. Det er vurdert som en vesentlig mangel at risikostyringsforskriften ikke er fulgt, og selskapene får oppfølging av at de foretar risikovurdering, at styret behandler risikovurderingen, at revisor avgir bekreftelse, mv.

I og med at disse selskapene manglet den årlige bekreftelsen fra valgt revisor om at reglene i risikostyringsforskriften var etterlevd, kan man spørre seg om hva revisor har foretatt seg i disse tilfellene, uten at kvalitetskontrollen har undersøkt dette nærmere.

Vurdering av risiko og intern kontroll skal gjennomføres for alle virksomhetsområder i selskapet, jf. Forskrift om risikostyring og internkontroll §§ 6–7. For selskaper som driver med både revisjon og regnskapsføring, vil også revisjonsvirksomheten være et virksomhetsområde som må vurderes. Det er de færreste av de kontrollerte selskapene, som driver både revisjon og regnskapsføring, som har nevnt revisjonsvirksomheten i sin risikovurdering. Forholdet er påpekt, men er ikke alene vurdert som

en vesentlig feil eller mangel i kvalitetskontrollen i 2014.

Revisjonsselskaper er ikke omfattet av risikostyringsforskriften fordi de er pliktige til å ha kvalitetskontrollsystem etablert i samsvar med revisorloven § 5b-1. Det legges til grunn at lovkravet er oppfylt dersom revisjonsselskapets kvalitetskontrollsystem er i samsvar med ISQC 1 – *Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og forenklet revisorkontroll av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*. 23. desember 2014 publiserte Finanstilsynet «Rapport etter tematilsyn 2014 – Revisjonsselskapenes overvåking av sin interne kvalitetskontroll». I rapporten nevnes forholdet mellom ISQC 1 og risikostyringsforskriften for revisjonsselskaper som også er autoriserte regnskapsførerselskaper og underlagt risikostyringsforskriften. Det er lagt til grunn at ISQC 1 dekker risikovurderingen av revisjonsutøvelsen, mens øvrige risikoforhold, mv. som ikke dekkes av ISQC 1, også må tas i betraktning ved etterlevelse av risikostyringsforskriften. Daglig leders risikovurdering til styret etter risikostyringsforskriften, må omfatte risiko knyttet til revisjonsvirksomheten i den grad dette ikke fanges opp av ISQC 1, og for øvrig kan det vises til ISQC 1.

Oppfyllelse av regnskapsførers plikter etter hvitvaskingsloven med tilhørende forskrift

Hos regnskapsførerne med stedlige kontroller var etterlevelsen av hvitvaskingsreglene bra. I den dokumentbaserte kontrollen var det fire regnskapsførervirksomheter som ikke hadde etablert interne kontrollkommunikasjonsrutiner i samsvar med hvitvaskingsloven § 23, første ledd. Videre var det to virksomheter som hadde mangelfulle hvitvaskingsrutiner, i det rutinene kun omfattet innrapportering til Økokrim. Foruten disse seks virksomhetene, var det tre virksomheter som ikke hadde utpekt «hvitvaskingsansvarlig».

De kontrollerte virksomhetene har et bevisst forhold til hva som kan være mistenkelige transaksjoner. Mange har også dokumentert at det gjennomføres tiltak for å sikre at de ansatte får opplæring i hvitvaskingsreglene og interne rutiner, for eksempel ved årlige kontormøter.

Det er variabelt i hvilken grad det er dokumentert en risikobasert kundekontroll, men i de aller fleste tilfellene var det gjennomført identitetskontroll i forbindelse med nye

regnskapsføreroppdrag. Det er en del tilfeller hvor dokumentasjonskravene i forbindelse med gjennomføring av identitetskontroll ikke er etterlevd. Det er kun tatt kopi av legitimasjonsdokumentene, uten at det er påført «rett kopi bekrefte» eller at den som har gjennomført kontrollen, har signert eller påført dato for kontrollen.⁷

Det er manglende etablering av interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som er vurdert som mest alvorlig i kvalitetskontrollen.

Om regnskapsfører og regnskapsførerselskapet oppfyller relevante etiske normer/retningslinjer

Det er kvalitetskontrollens erfaring at de autoriserte regnskapsførerne har et bevisst forhold til enten DnRs regler om etikk eller NARFs etiske regelverk.

Oppsummering

De medlemmene som kun driver med regnskapsføring, etterlever god regnskapsføringsskikk i høyere grad enn de revisorene som driver med regnskapsføring i tillegg til revisjon. Inntrykket er at kunnskapsnivået om regler for god regnskapsføringsskikk er høyt i denne gruppen, og mer omfattende hos disse medlemmene enn hos de øvrige kontrollerte. Samtlige i denne gruppen har fått godkjent/godkjent med forbedringer som resultat på kontrollen av regnskapsførervirksomheten, herunder for utføringen av regnskapsføreroppdragene.

For de autoriserte regnskapsførervirksomhetene som har hatt dokumentbaserte kontroller, utfører 18 i hovedsak, eller kun, årsoppgjørsoppdrag. Det er fortsatt mye uvitenhet og usikkerhet i forhold til hva som er god regnskapsføringsskikk for denne typen oppdrag, og det er avdekket en del mangler. Det er behov for ytterligere faglig informasjon og veiledning om regnskapsførerregelverket og god regnskapsføringsskikk, og særlig for årsoppgjørsoppdrag.

For de autoriserte regnskapsførerne som både utfører løpende bokføringsoppdrag og årsoppgjørsoppdrag, synes kunnskapen om og etterlevelsen av god regnskapsføringsskikk generelt å være bedre enn hos gruppen som kun utfører årsoppgjørsoppdrag, men også for denne gruppen er det forbedringspotensial.

⁷ Hvitvaskingsforskriften § 17 første ledd: *Kopier av fremlagte legitimasjonsdokumenter som nevnt i § 5 og § 7 skal påføres «rett kopi bekrefte» med signaturen til den personen som har foretatt kundekontrollen samt dato for kontrollen.*

“ Viderefakturering - hvordan skal dette bokføres og hva er korrekt merverdiavgift-behandling?”

Som abonnent på **Faghjelp Regnskap** fra Infotjenester får du hjelp av fageksperter når du trenger det, om det er ved spørsmål rundt regelverk, hjelp til praktisk regnskap, sparring i problemstillinger eller annet økonomifaglig. Søk enkelt opp det du lurer på i vårt nettbaserte oppslagsverk eller kontakt en av våre rådgivere - det koster ikke noe ekstra. Se infotjenester.no/faghjelp.

Få gratis hjelp innen regnskap, skatt og mva

Nå gir vi deg muligheten til å prøve vår svartjeneste helt gratis! Forutsetningen er at du har regnskap eller økonomi som arbeidsområde, og at din henvendelse er arbeidsrelatert.

Send en SMS med kodeord
RSA til **1963** for å få én
gratis suppoorthenvendelse

Det koster 1 krone å sende SMS. Kampanjen gjelder 1 gratis henvendelse til våre rådgivere, og SMS må sendes før 31.05.15.

Infotjenesters rådgivere

Asle Lerang og Espen Øren

svarer på dine fagspørsmål rundt regnskap, skatt og moms.

Info
tjenester
HR • LEDELSE • ØKONOMI